

İSLÂM'DAN UZAKLAŞTIKÇA KÖTÜLÜKLER ARTAR

Bismillahirrahmânirrahîm.

el-Hamdülillâhi rabbilâlemine hamden kesîran tayyiben mübâreken fîhi alâ külli halin ve fî külli hîn vessalâtü vesselâmü alâ sey-yidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebi'ahû bi-ihsânin ilâ yevmiddîn.

Emmâ ba'dü

a. Emanete Riayet ediniz

Fe-kâle resûlullâhi sallallahu aleyhi ve sellem:

إِنَّ أَحَبَّكُمْ أَنْ يُحِبَّكُمْ اللَّهُ وَرَسُولُهُ فَأَدُّوا إِذَا
اْتُمِنْتُمْ، وَأَصْدِقُوا [وَأَصْدُقُوا] إِذَا حَدَّثْتُمْ،
وَأَحْسِنُوا جِوَارَ مَنْ جَاوَرَكُمْ.

În ahbebtüm en yühibbekümüllâhü ve ühü fe-eddü ize'tümintüm ve asdikû izâ haddestüm ve ahsinü civâra men câveraküm.

Sadakara Resûlullah ve netaka habîbullah fîmâ kâl ev kemâ kâl.

Râmûz'un 150. sayfasındaki bu hadîs-i şerîfte Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz buyuruyor ki;

İn ahbebküm. “Eğer hoşlanırsanız, severseniz, isterseniz...” *En yühıbbekümüıllahü ve rusülühü.* “Allah ve onun peygamberleri sizi sevsin diye isterseniz, arzu ederseniz.” Allah’ın resüllerinin sizi sevmesini isterseniz, arzularsanız, bundan hoşlanırsanız, tabii hoşlanırsınız...

Allah sevecek, peygamberler sevecek, kim hoşlanmaz?

Eğer hoşlanırsanız böyle bir şeyden, o zaman ne yapacağız onları söylüyor.

Fe-eddü ize’tümıntüm. “Size güvenildiği, emanet olunduğu, emniyet beslendiği zaman o emniyetin gereğini yapınız.”

Emanete riayet ediniz, emanete hıyanet etmeyiniz, o güvenen kimselerin güvencini boşa çıkarmayın, bir bu. Güvenilir olacağız. Allah’ın bizi sevmesini istiyoruz, temenni ediyoruz, tamam, candan istiyoruz. Peygamberlerinin, resûl dememiş, *resülühü* dememiş, *rusülühü* demiş. *Rusülühü*, “peygamberleri” demek, yani çoğul oluyor. Hem Allah sevecek hem de peygamberleri sevecek.

Bunu sever misiniz?

Severiz.

Severseniz, o zaman güvenildiğiniz zaman güvenci boşa çıkartmayın, emanet olunduğu zaman emanete riayet edin, hiyanet etmeyin, emaneti yerine getirin. Yani güvenilirlik, dürüstlük yapmaya çalışalım. İnşallah bugünden itibaren ahdedelim, gayret edelim, bize güvenildiği zaman güvencimizi boşa çıkartmayalım.

Kardeşim ben seyahate çıkıyorum, alsana şu kadar para, dönüşte alırım. Bankaya vermeyeyim de sen çalıştır, ihtiyacın görülsün, ben de sevap kazanayım. Bankadan faiz alacaktım, faiz istemiyorum, senin işin görülsün, senin duanın, sevabının benim yanımda kıymeti daha çok, al şu parayı senin işin görülsün, al sana 50 bin kiron. Ben Türkiye'ye gidiyorum, yaz geçireceğim geleceğim. Ondan sonra dönüp geliyor;

“Haydi kardeşim şu benim 50 bin kironumu ver.”

Ne 50 bin kironu? Ne zaman verdin? Yok böyle bir şey.

Aaaa! Adama bak, emaneti geri vermiyor.

Para tatlı geldi, âhireti unuttu. Böyle olabilir yani bu sözden maksat emanete hiyanet böyle olabilir. Yani kendisine bir şey ema-

net edilmişse vermiyor, emaneti iyi kollamıyor, korumuyor mânasına ya da güvenildiği zaman güvenci boşa çıkartmamak. “Sen arslansın, iyisin, yaparsın!” diyorsun, o da yapmıyor yan gelip yatıyor. Böyle olmayacak, güveni, güvenin karşılığını gösterecek, emaneti verecek. Kendisine güvenildiği zaman güvenilmişliği boşa çıkartmayacak, bir.

b. Dürüstlüğün Önemi

Ve asdikû izâ haddestüm. “Ve konuştuğunuz zaman da doğru söz söyleyin.”

Yalan yok, kıvırtmaca yok, hilâf-ı hakikat konuşmak yok, dosdoğru konuşacak. Dosdoğru konuşmak mü’minin önemli vasıflarından birisidir. Çok önemli! Yirmibirinci yüzyılda, yeni bine girdik, yüzyıl; binyıl olursa milenyum deniliyor. Hem yeni bir yüzyıla girdik, hem yeni bir yıla girdik, yeni bir binyıla girdik. Arapça’sı *elf*. Bu devirde medeniyet icabı insanlar birbirlerine pek çok yalanlar kıvırtıyorlar, samimiyetsiz [davranıyorlar] yani âdet olmuş [âdeta.] Samimiyetsiz [davranışlar...] Öyle olmayacak, müslüman dosdoğru olacak, dobra dobra konuşacak.

Sabahleyin iki hoca efendiden söz geçti. Sabah dediğim akşam olmadan önceki vakitte

yani. Birisi Ahmed Davudoğlu hoca, birisi Ali Yakup [Cenkçiler] hoca. Ben de dedim ki;

“Allah ikisine de rahmet eylesin makam-ları âlâ olsun, kabirleri bir nur olsun. Çok dürüst insanlardı, çok dobra dobra doğruyu söyleyen, doğruyu söylemekten sakınmayan insanlardı.”

Eski Osmanlı terbiyemiz öyleydi; yani doğru konuşmak, yalan söylememek çok önemliydi. [İnsanlar] sapasağlam yetişiyordu. Herhalde hâlâ belki, mesela Batı Trakya'nın köylerine gitsek, belki Bosna'ya gitsek, oralarda daha bozulmamış, Türklerin etkin olduğu yerlerde belki yine Osmanlı ahlakını, öyle güzel ahlâkı göreceğiz.

Ben Bursa'da hatırlarım, Yıldırım Caminin çevresinde Cuma günü Pazar kurulurdu, çok güzel çeşit çeşit mallar filan, orada Bulgaristan'dan gelme göçmen esnaftan alış veriş yaparken çok hoşuma giderdi. Çok dürüst, eski Osmanlı terbiyesi almış, bozulmamış; tartısı güzel, konuşması güzel, iyi insanlar görürdüm, beğenirdim. O güzel huylar imparatorlukla beraber, devleti aliye ile beraber, onun dağılmasıyla beraber dağıldı. Ümmet-i Muhammed olarak bir şeyler oldu bize. Halbuki insan

zengin de olsa, fakir de olsa, devletli de olsa, esir de olsa, her zaman müslüman, cevherli müslüman iyi müslümandır, nerede olsa değişmez. “Yere düşmekle cevher sakıt olmaz kadr ü kıymetten” demiş şair. Elmas elinden yere, çamura düşse çamurlansa; elmasın kıymeti düşer mi? Düşmez. Çünkü bir şey olmaz. Çamurun içinde bile olsa elmas elmastır. Altın da öyledir. Altın her yerde altındır. Toprağı kazıyorlar, altın çıkıyor, şöyle yaptığın zaman pırıl pırıl.

Neden?

Halis olduğundan altın bozulmaz. Bazıları bozuluyor; bakır karışık olanlar bozuluyor, yeşeriyor, bakır paralar küfleniyor ama altın bozulmaz.

Güzel huy dinin temelidir.

Allah bize güzel huylu olmayı nasip etsin. Emanete riayet eden, mert, sözünde duran, konuştuğu zaman da dobra dobra hakkı konuşan, hakkın söylenmesi gerektiği yerde söyleyen, çekinmeyen insanlar eylesin.

Eğer Türkiye’de bugün bu ahlâk olsa, hakkı söyleyen insanlar olsa memleket kurtulurdu. Ne mecliste, ne basında, ne halk arasında, ne ticaretle [böyle insanlar yok.] Binbir

ümitle, binbir sevgiyle, binbir hevesle, dedelerinden methini duydular diye Pakistanlı bir dindar şahıs İstanbul'a gitmiş. İstanbul'da uçaktan inmiş, gezmiş, hayalleri yıkılmış, kalbi kırılmış, perişan dönmüş.

Nerede o babasının, dedesinin methettiği Osmanlı, mübarek, mücahit insanlar, nerede İstanbul'un şimdiki kalleş, aldatıcı, yan kesici, bilmem dolandırıcı insanları! Belki iyi insanlar da var ama çarşısı pazarı, Laleli'si, Sirkeci'si, Beyoğlu, her taraf aldatma ve hile. Ticarete bin bir türlü dalavere... Çok bozulmuşuz.

Acaba bu kadar bozuk asırda biz tekrar yine o güzel ahlâkı elde edemez miyiz? Yine güzel olamaz mıyız?

Olmalıyız. Cevhersek, cevherliğimiz bozulmamalı. Safî isek, som altın gibiysek, pırl pırl pırl pırltımız devam etmeli. Çevrenin şartlarının bozulması bizi bozmamalı. Hapse de girsek, esirde düşsek, her yerde, her yerde bizim halimiz belli olmalı. Bu adam dürüştür, bu adam doğru sözlüdür, bu adam merttir, bu adama güvenilebilir.

Güvence, bugün büyük bir sermayedir. Yani güvenilir olmak büyük bir sermayedir. Nice sermaye sahibi insanlar parasını dürüst,

güvenilir bir şekilde çalıştıracak, güvenli fakir insan arıyor. Yani dürüst olsun da, hiç parası pulu olmasın, sermayenin hepsini ben vereyim ama kasadan çalmasın. Dükkanda güzel çalışsın, onu yüzde 50 ortak yapayım, emek sermaye ortaklığı. Dürüstse “ortağım olsun” diyebiliyor. Dürüstlük çok büyük bir sermaye.

Allah bize hayatımız boyunca hem emanete hıyanet etmemeyi nasip etsin hem de konuştuğumuz zaman doğru konuşmayı nasip etsin, iki.

c. Çevrenizdeki İnsanlarla İyi İlişkiler Kurun

Yani bu iki şart neydi?

Allah bizi sevecek, Resûlullah bizi sevecek. Onu kazanmak için böyle olmamız lazım. Böyle yapacağız inşaallah.

Ve ahsinû civâra men câveraküm. “Sizlerle münasebeti, ilişkisi, komşuluğu olan; yanınızda, civarınızda, çevrenizde herhangi bir sebeple bulunan insanlarla münasebetlerinizi, ilişkilerinizi güzel yapın.”

Komşuysa komşu, ortaksa ortak, yoldaşsa yoldaş, işte beraber bulunmanızın sebebi neyse... Komşuysa komşuluğunuzu güzel yapın. Seyahatte beraber gidiyorsanız seyahat arka-

daşlığını güzel yapın, işte ortaksanız ortaklığınızı güzel yapın. Her neyse, yani civarınızda, yanınızda bulunan insanlarla bu yakınlığı, güzel ilişkileri güzel götürün buyuruyor Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz. Zor değil, aslında bu şeyleri yapmak zor bir şey değildir. Dürüst olmak zor bir şey değil, hıyanet etmemek, doğru konuşmak, zor değil.

Yalnız burada bir şey var. Tabii konuşmanın başka incelikleri vardır. Konuşan doğru konuşacak ama konuşmanın başka âdapları, incelikleri de var.

Bu âdâbı en kolay nereden öğrenebiliriz?

Mecmau'l-âdâb'tan. Edepleri toplamış bir kitap vardı, arkadaşların evinde bulunsun, okusunlar diye tavsiye etmiştik. Konuşmanın âdâbı.

d. Dilin Afetleri

Başka nereden okuyabiliriz?

İhyâu ulûm'dan.

Dilin âfetleri nelerdir, dille insan hangi günahlara girer, günaha girmemek için nelere dikkat etmek lazım?

O bölümü okursak öğrenebiliriz. Onlardan bir tanesi;

İzâ haddestüm. “Konuştuğunuz zaman doğru konuşmaktır.” Ama her doğruyu da her zaman söylemek doğru değildir. Adamın kusurunu biliyorsun, pattadak ortada söylüyorsun! Dur bakalım ya! Biraz kenara çek, sır saklamayı, ayıp örtmeyi öğren. Hemen böyle doğru doğru, dosdoğru direk gibi pat diye karşıdakinin kaşını gözünü kıracak, gözünü çıkartacak gibi de olmayacak. Her şeyin inceliği var.

Âdab ne demek?

Bir şeyi hatasız, kusursuz yapmanın kuralları demek.

Konuşmanın da kusurları olabilir; doğru olmasına rağmen kusurları olabilir. Sonra zamanı var, mesela imam hutbede iken, doğru söz bile olsa, yanındakine nasihat edilmez. Çünkü hutbe çok önemli, hutbeyi okunurken dinlemek farz. Yanındakine, konuşana, “Sus yahu, hutbe okunurken konuşulmaz!” desen bile, senin bile sevabın gidiyor, halbuki nasihat ediyorsun, doğru söylüyorsun ama söyleyemezsin.

Neden?

Allahu Teâlâ hazretleri, dinimiz hatibe önem verilmesini istemiş; Peygamberimiz öyle

öğretmiş. Hatip çıt çıkmadan dinlenecek, öyle konuşmak yok.

Demek ki konuşmanın zamanı varmış; her doğruyu da söylemek uygun olmayabilirmiş.

Çünkü söylediğin zaman ne sonuç olacak?

Sonuç kötü olacaksa, o zaman biraz dikkat edersin, usulüyle söylersin. Bunlara dikkat etmemiz lazım.

O zaman yanımıza bir de *Mecmu' l-âdâb*'ı getirelim. Arada onları da okuyalım çünkü âdâbı hepimizin öğrenmesi lazım. Oturmanın, konuşmanın, yemenin, düğünün, seyahatin âdâbı,.. yani her şeyin âdâbı var.

Nereden çıkıyor bu usuller, âdâb?

Âyetlerden, hadislerden çıkıyor. Peygamber Efendimiz'in hadislerini okuyan alimler neler yapılması gerektiğini toplamışlar, oradan çıkıyor.

[Mesela] yemeğin âdâbı.

e. Yemek Yemenin Âdabı

Efendim çatalı sol eline alırsın, bıçağı sağ eline alırsın, bıçakla kesersin, sol elinle yersin.

Olmaz!

Niye olmaz?

Peygamber Efendimiz “Aağ elinle ye.” demiş.

E canım İsvetçilerin hepsi ben lokantalar-da görüyorum böyle yapıyorlar. Âdâb-ı muâşere-te göre, kitaplarda da okudum, bıçak sağ ele alınır, çatal sol ele alınır batırılır, yenir.

Bizim âdâbımız başka, biz müslümanız. Müslümanın âdâbı, başkasının âdâbından farklıdır. Bizim markamız farklı, biz o markadan değiliz. Bizim maddemiz, malımız, cinsimiz, modelimiz değişik. Biz sağ elimizle yeriz.

Efendim, tabağın tam karşısında etin çok hoşuma giden bir parçası var, onu alayım.

Olmaz! Olmaz, kendi nnden alacaksın.

Efendim, yemek yerken onun bunun eline bakılmaz, neden?

Utanır. Sen kendi işine bak, başkasının eline bakılmaz, lokması sayılmaz.

“şimdi ben yemek yerken benim lokmamı sayarsınız.” dedi Mustafa. [Sofrada] korktu yani. Herkes kendisinin işini yavaşça yapmak ister.

Yani âdâb, usuller nereden çıkmış?

Âyetlerden, hadislerden.

Dünya üzerindeki bütün âdâbı da incelersek, beğendiğimiz, güzel, hoş [huyların hepsi aynı kaynaktan gelir].

Aaaa! Bu İsveçlilerde de güzel huylar var. Amerikalının birisiyle de tanıştım şöyle. Avusturalyalı birisiyle tanıştık o motorda, buyurun bizim eve dedi. Allah Allah! Bunlarda da misafirlik varmış demek ki...

Vardır.

Nereden geliyor?

Yine aynı kaynaktan geliyor, fabrika aynı. Allah'ın emrini peygamberler insanlara bildirmiş, onların peygamberi onlara öğretmiş, aynı yerden öğrenmişler. O da onun için misafire izzet-i [ikram] ediyor, tatlı dille konuşuyor, yolda görünce merhaba diyor veya Hi diyor. Yani sizde *Hej*, Avusturalya'da *Hi*, bizde *Thank you*, sizde *Tack* filan. Neyse yani bir takım usüller, selamlaşma, vesaire...

İnşallah her şeyin âdâbına dikkat edelim. Allah bizi sevsin, peygamberleri bizi sevsin diye güvenilir olacağız, emanete riayet edeceğiz, hıyanet etmeyeceğiz. Konuştuğumuz zaman doğru konuşacağız ama tabii konuşmanın âdâbını da bileceğiz. Ağzımdan çıkan sözler doğru olacak ama her aklımıza gelen doğ-

ruyu pattadan söylemek uygun olmayabilir, başka âdâbı var, onları da bileceğiz. Komşuluğumuzu güzel yapacağız.

Ahsinû civâra men câveraküm. “Etrafınızda bulunanlarla o yakınlığın kurallarına riayet edin, onu güzel yapın.”

Demek ki müslüman geçimli olacak, konu komşu yanına gelenler vesaire memnun kalacaklar, kavgacı olmayacak, kırıcı olmayacak; belki ikramcı olacak, belki hediye gönderecek, belki yardımcı olacak, ihtiyacı olduğu zaman koşuverecek, gönlünü alacak; adam da, “Yahu şu müslümanlar çok iyi insanlar!” diyecek.

Almanya’da bir Alman varmış, hep bizim kardeşlerimiz yanına geliyormuş filan, demişler ki;

“Yahu onlar Türk, sen Almansın niye gidiyorsun?”

“Onlarda çok güzel bir muhabbet var hoşuma gidiyor, Almanların arasında yok.” demiş.

Tamam, işte bizim marka çıktı meydana! İşte bizim halimiz öyledir yani iyi müslümanlar birbirleriyle hakikaten muhabbetlidir. Ama Müslümanlık çürüdükçe, azaldıkça, bilinme-

dikçe, cahillikten dolayı uygulanmadıkça tabii geçim de olmaz, komşuluk da olmaz, sevilecek haller de olmaz, [kötü olan] her şey olur... İslâm'dan uzaklaştıkça kötülükler artar; İslâm'a yakınlaştıkça nurlar, iyilikler artar.

Allah bizi tam müslüman eylesin. Her türlü iyiliğe sahip eylesin.

el-Fâtiha...

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
11 Cemâziye'lÂhir 1421/11.09.2000

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

